

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI BELGELER VE KORUMA MEKANİZMALARI

Uluslararası Arka Plan

<p>Uluslararası Arka Plan</p> <p><u>Birleşmiş Milletler</u> - CEDAW</p> <p><u>Avrupa Konseyi</u> - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi</p> <p><u>Avrupa Birliği</u></p>	<p><u>Birleşmiş Milletler</u></p> <p>Kadına yönelik aile içi şiddet, uluslararası toplumun gündemine kadının insan hakları kavramı çerçevesinde girmiştir. Birleşmiş Milletler 1975-1985 yıllarını “Kadın On Yılı” ilan etmiş ve bu süreçte özellikle uluslararası kadın hareketinin de etkisi ile kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası norm ve standartlar belirlenmiş ve raporlar hazırlanmıştır.</p> <p>1979 yılında kabul edilen ve Türkiye’nin 1986 yılından bu yana taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi CEDAW http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18898.pdf</p> <p>kadın-erkek eşitliğinin yasalar önünde olduğu kadar fiilen de sağlanmasını öngören ve kadının insan haklarının anayasası olarak anılan bir düzenlemedir. Sözleşme, taraf devletlere “<i>erkekler ile kadınlar arasında tam eşitliğin sağlanması</i>” için gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yapma ve bu düzenlemeleri hayata geçirme diğer bir deyişle kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını engelleme yükümlülüğü getirmektedir.</p> <p>CEDAW Komitesinin 1989 tarihli 12 Nolu Tavsiye Kararı’nda kadınların şiddetten korunmasının üye devletlerin yükümlülüğünde olduğu belirtilmiş ve ülke raporlarında bu yönde geliştirilen tedbirlerin rapor edilmesi istenmiştir. 1992 tarihli 19 Nolu Tavsiye Kararı’nda ise, kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı ayrımcılığın bir sonucu olduğu açıkça beyan edilmiş ve şiddetin en önemli nedenlerinden biri olduğu vurgulanmıştır.</p> <p>1993’de Viyana’da gerçekleşen Dünya İnsan Hakları Konferansı ile “kadının insan hakları” kavramı BM belgelerine girmiştir. Konferans Deklerasyonu kadın-erkek eşitliğini, kadınların özgürlükleri ile şiddet ve ayrımcılıktan uzakta bir yaşam sürdürmeleri hakkını, insan haklarının bir parçası olarak</p>
--	---

tanımlar. Ayrıca, kadın ve kız çocuklarının maruz kaldığı cinsiyet temelli şiddet, doğrudan ve dolaylı ayrımcılık ve sömürü ile bunları haklı gösteren önyargıların, geleneksel, inançsal, töresel uygulamaların tasfiye edilmesi gereğini tanımlar, kadının insan haklarının korunması ve teşvik edilmesini sivil toplumun, devletlerin ve uluslar arası toplumun görevi olarak tanımlar. (1993 yılında yapılan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konferansı ve Deklerasyonu) Kadın hareketinin yoğun çabası ile Viyana İnsan Hakları Bildirgesi'nde kadına yönelik şiddet ve kadının insan hakları konusunun yer alması, BM Genel Kurulunda "Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi"nin kabulü için itici bir güç olmuştur.

1995 yılında Pekin'de düzenlenen 4. Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda, kadına yönelik şiddetin kadınların insan hakları ihlali olduğu benimsenmiştir.

"Kadına yönelik şiddet, erkeğin kadına karşı ayrımcılık yapması ve tahakküm etmesine neden olan ve kadının tam gelişmesi önünde engel kabul edilen, kadın ve erkek arasında tarihsel olarak eşitsiz iktidar ilişkilerinin bir tezahürüdür ve kadına yönelik şiddet, kadının erkeğe göre ikincil konumda kalmasını zorlayan sosyal bir mekanizmadır."

Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiye Edilmesi Deklarasyonu (A7RES/48/104)

Avrupa Konseyi

Uluslararası alanda insan haklarının korunmasında en etkin yasal düzenlemelerden biri olan **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**'ne http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf

link

Türkiye 1954 yılından beri taraftır. 1987 yılından bu yana Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı getiren 11 no'lu ek Protokole de taraftır.

Avrupa Konseyi kadınların şiddetten korunmasını 1990'lardan beri teşvik etmektedir. Bu bağlamda (Rec 2002/5) Sayılı Kadının Şiddete Karşı Korunması Hakkında Tavsiye Kararı çıkarmıştır.

Avrupa Konseyi, 2006-2008 yılları arasında “Aile İçi Şiddet Dahil Kadına Yönelik Şiddeti Ortadan Kaldırmak” başlıklı bir kampanya yürütmüştür. Ayrıca Parlamenterler Meclisi siyasi irade göstererek kadına yönelik şiddetin tasfiye edilmesi ve önlenmesi yönünde yasal olarak bağlayıcı bir anlaşmanın yapılması için bir dizi kararlar ve tavsiyeler almış bunun sonucunda, 11 Mayıs 2011’de İstanbul’da [Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi \(İstanbul Sözleşmesi\)](#) imzaya açılmıştır. Bu sözleşme kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin olarak Avrupa çapında hazırlanan ilk uluslararası sözleşmedir. Sözleşme, 25 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde onaylanmış ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. [CEDAW](#), 12 ve 19 Sayılı Genel Tavsiyeler ile Pekin Eylem Platformu’nun belirlediği ilkeler ve alanlar çerçevesinde oluşturulan [İstanbul Sözleşmesi](#) üç temel ilke üzerine kurulmuştur: Kadınların yaşam hakkı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yapmama. Devletin özen gösterme sorumluluğu çerçevesinde kadına yönelik şiddet göstermemesi, devlet adına faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşların özen gösterme yükümlülüğüne uygun davranmaları ve devlet dışı aktörlerin şiddet eylemlerini ise yasal ve diğer tedbirleri olarak şiddetin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması ve tazmin edilmesini sağlamak olarak tanımlar.

Avrupa Birliği (AB)

Kadına yönelik şiddetin yok edilmesi AB’nin 1990’lardan beri gündemindedir. Ancak Avrupa Kadın Şartı’nın kabul edilmesi 2010 yılında gerçekleşmiştir. Avrupa Kadın Şartı 5 maddeden oluşur, bunlardan birisi, “Onur, Saygınlık ve Cinsiyete Dayalı Şiddeti Sonlandırma”dır. Ayrıca AB, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin altı öncelikli alan belirlemiştir. Bunlardan biri Avrupa Kadın Şartı’na uygun olarak kadına yönelik şiddettir. Buna uygun olarak, 2012 yılında Şiddet Mağdurlarının Hakları, Destekleri ve Korunması Hakkında bir direktifi kabul etmiştir. Bu direktif kadına yönelik şiddetle mücadelenin asgari standartlarını da ortaya koymaktadır.

	<p><i>“Bir kişiye o kişinin toplumsal cinsiyeti veya toplumsal cinsiyet kimliği veya toplumsal cinsiyet ifadesi nedeniyle şiddet yöneltilmesi şeklinde veya bir <u>toplumsal cinsiyete mensup olan kişileri orantısız olarak etkileyen şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak anlaşılır. Mağdurun fiziksel, cinsel, duygusal veya psikolojik zarar, veya ekonomik kaybıyla sonuçlanabilir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bir <u>ayrımcılık biçimi</u> olarak ve mağdurun temel özgürlüklerinin ihlalidir ve yakın ilişki içindeki şiddeti, cinsel şiddet (tecavüz, cinsel saldırı ve taciz dâhil); insan ticareti, kölelik ve zorla evlendirme, sözde “namus cinayeti” gibi zararlı uygulamaları içerir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadın mağdurları ve onların çocukları maruz kaldıkları şiddetle bağlantılı yüksek, ikincil ve tekrar mağduriyet, sindirilme ve misillemeye maruz kalma riskleri taşıdıkları için <u>özel destek ve koruma gereksinimindedirler</u>”</u></i></p> <p><i>Directive 2012/29/EU (Şiddet Mağdurlarının Hakları Destekleri ve Korunması Hakkında AB Direktifi 2012/29)</i></p> <p>Türkiye, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi’nin kurucu üyelerinden olup Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakereleri yürütmektedir. Yukarıda sayılan kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla uluslararası kuruluşların aldığı kararlara katılmış ve imzalanan sözleşmelere taraf olarak yükümlülük altına girmeyi kabul ve taahhüt etmiştir. Bu nedenle KYAIŞ’in önlenmesinde Jandarma tarafından uygulanacak prosedürler de bu temel uluslararası norm ve standartlara uygun olmak zorundadır.</p>
<p>(AİHM) Opuz v. Türkiye Kararı http://www.aihmiz.org.tr/?q=tr/content/opuz-karari</p>	<p>İnsan Hakları belgelerin bir kısmı açık şekilde kadına yönelik şiddete dair düzenlemeler içerirken bir kısmı ise temel metinler olmaları itibarıyla kadına yönelik şiddet konusunda yol gösterme niteliği taşımaktadır. Özellikle eşitlik hakkı, cinsiyete dayalı ayrımcılık yasağı, yaşama hakkı, kanun önünde eşitlik, çalışma hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı gibi düzenlemelerin yer aldığı belgeler, bu düzenlemelerin kadına karşı şiddeti önlemeye veya ortadan kaldırmaya yönelik mücadele ile sıkı bağı nedeniyle konumuzla yakından ilgilidir.</p> <p>Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir ayrımcılık şekli olduğu düşünüldüğünde, ayrımcılık yasağı ile ilgili düzenlemeler doğrudan olmasa da kadına yönelik şiddet konusunu ilgilendirmektedir. Özellikle cinsiyete dayalı ayrımcılık yasağını düzenleyen metinlerde kadına yönelik şiddet ile ayrımcılığın yakın ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) Opuz v. Türkiye Kararı (http://www.aihmiz.org.tr/?q=tr/content/opuz-karari) bu duruma örnektir. Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS) kadına yönelik şiddete ilişkin özel bir düzenleme bulunmamasına rağmen, Sözleşme’nin yaşama hakkını düzenleyen 2. maddesi ve</p>

işkence yasağını düzenleyen 3. maddesi ile birlikte ele alındığında ayrımcılık yasağını düzenleyen 14. maddesine ilişkin de bir ihlal bulunduğu sonucuna varmıştır.

Opuz v. Türkiye

“Mahkeme, Türkiye’deki genel ve ayrımcı yargı pasifliğinin, kasıtlı biçimde olmasa da, esasen kadınları etkilediği şeklinde yukarıda yaptığı tespitini hatırd tutarak, başvuru ve annesi tarafından maruz kalınan şiddetin, kadına yönelik ayrımcılığın bir biçimini oluşturan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak görülebileceği kanaatindedir.”

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Kadına yönelik şiddete dair açık düzenlemeler içermeyen insan hakları belgelerini değerlendirilirken, insan hakları hukukunun yaşayan ve gelişen bir yapı olduğu unutulmamalıdır. Değişen şartlar ve bakış açısı, hak ve özgürlüklere ilişkin yorumların ve dolayısıyla bu belgelerin kapsamının sınırlarını genişletmektedir. Ortaya çıktığı dönemde açık şekilde kadına yönelik şiddet konusunu ele almamış olan bir belgenin zaman içerisinde bu konuya ilişkin söz söyler hale gelmesi mümkündür. Bunun en önemli örneği; BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) ile kurulan Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi’nin yayınlamış olduğu 12 ve 19 No.lu Genel Tavsiyeler ile kadına yönelik şiddet konusunu CEDAW kapsamına dâhil etmesidir.